

کتاب سوم

من دیگر ما

...

فرزند های در قفس و کوچک های نارس

نقش آزادی در تربیت فرزند

فرزند ما از ما جدا نیست؛ او خود می باشد
اما در اندازه ای کوچک تر

...

***

کودک بودنت با ظرف کوچک ذهن دنیاپی ما قابل درک نیست.
تومتنی غم را جا گذاشتی و به کمال رسیدی.

دعا، عاشق ای مرد!

نکند کنند از نام تو گرفته اند
و به او نکند از نام الله!

یک لحظه نفس کشیدن حسین بن علی در این عالم
یک روزگار، بهانه است برای نفس شریعت

پس تا قیامت، مدیون تو هستیم
که دستت، سپریلای حسین باشد

تا چند لحظه بیشتر نفس پکشد حسین باشد در این عالم
بادگار مجتبی! تمام سپرهای فولادین

از حسرت، آه کشیدند و از خجالت، آب شدند،
وقتی تو سپری عموشی.

کرامت پدرت را در کربلا، چه خوب به نمایش گذاشتی،
وقتی جانت را پیشکشی عموم کردی.

سینه حسین باشد قله کل هستی است
و چه زیبا فتح کردی این قله را

وقتی نفس آخرینت را روی سینه عموم کشیدی.

مردیازده ساله کربلا، عبدالله بن حسن علیهم السلام | تقدیم به

فهرست منِ دیگرِ ما/کتاب سوم

۱۳ مقدمه

بخش اول

- پرندۀ آم‌هارها کن از
• خوظ قرمزهای آزادی ۳۱
اول: کارخطراناک ۳۳
دوم: کارزشت ۳۳

بخش دوم

پرندۀ در خال آسمان زیباست

۱. ایجاد رابطه عاطفی میان کودک و والدین ۳۷
۲. تخلیله انرژی و رسیدن به آرامش ۳۸
الف) آرامش مقطعي ۳۸
ب) آرامش دائمي ۳۹
۳. دستور پذيری ۳۹
۴. پاسخ دادن به حس کنجکاوی کودک ۴۲
۵. کمک به استقلال کودک ۴۵
۶. کمک به بزرگ شدن کودک ۴۵

بخش سوم

رفتارشناسی پرندۀ های قفسی

۱. شروات ۴۹

۱. از بین رفتن اقتدار والدین	۶۹
۲. مخفی کاری	۶۶
۳. از بین رفتن برخی از علاوه های مشبت	۶۲
۴. ترس	۵۹
۵. از آگاهی	۵۶
۶. لجاجت	۵۲

بخش چهارم چرا پرندگان در قفس دوست داریم؟

۱. ناآگاهی	۷۳
۲. بی حوصلگی	۸۱
چه کیم که حوصله داشته باشیم؟	۸۲
(الف) به کاربردن مهارت های مبارزه با خشم	۸۲
(ب) توجه به کودکی کودک	۸۲
(ج) توجه به آثار آزادی و ممانعت از آن	۸۴
نقیقت رابطه محبت آمیز	۸۵
نمایشی که می بینیم و می بینیم به آزاد گذاشتن کودک	۸۵
(الف) به هم ریختن	۸۹
کم بودن زمان مادر	۹۱
(الف) چند پرسش درباره مادر	۹۲
(ب) وظیفه پدران	۹۶
یک. وقت گذاشتن در هنگام حضور	۹۷
دو. کم کردن از توقع	۹۸
سه. کمک های روحی	۱۰۲
لوس شدن و سوء استفاده کودک از آزادی	۱۰۲
(الف) معنای لوس شدن	۱۰۳
(ب) حدود سوء استفاده	۱۰۴
عادت کودک به آزادی پس از هفت سال	۱۰۶
تمایل کودک به آزادی، حتی در مهمانی ها	۱۰۸
اعتراض کردن بچه های بزرگ تر	۱۰۹
(الف) طبیعی بودن دعوا در میان بچه ها	۱۱۰
(ب) تأثیر تحریه آزادی بر میزان این تنش ها	۱۱۰
(ج) بزرگ دیدن بچه های بزرگ تر	۱۱۰
(د) تقویت فرهنگ گفتگو	۱۱۱
(e) پرهیز از تبعیض	۱۱۱

- ز) مدیریت صحیح تنظیم خانواده ۱۱۳
۹. حرف مردم و طرد شدن از سوی فامیل ۱۱۴
- الف) کدام مردم؟ ۱۱۴
- ب) گفتگو در بارهٔ ضرورت آزادی ۱۱۵
۱۰. شرایط خاص زندگی در دنیای امروز ۱۱۶
۱۱. مخالفت یکی از والدین ۱۱۸
- الف) جلوگیری از تنش به جهت اختلاف در سیاست ۱۱۸
- ب) تلاش برای همسو کردن سیاست‌های تربیتی ۱۱۹
- ج) ایشاره‌فداکاری ۱۱۹
- د) یادگیری تربیت قبل از اذدواج ۱۱۹
۱۲. آموزش نظم ۱۲۲
- الف) معنای دقیق نظم ۱۲۲^{۱۰}
- ب) تفاوت میان نظم کودکانه و نظم بزرگ‌ترها ۱۲۴
- ج) آموزش نظم با گزاره‌های تصویری ۱۲۵
- د) نظم اینسانی مدرن ۱۲۵
۱۳. اسراف و مبذبن ۱۲۸
- الف) معنای دقیق اسراف و مبذبن ۱۲۸
- ب) تفاوت مصدق اسراف و مبذبن کودک و بزرگ‌سال ۱۲۸
- ج) آموزش مراقبت از وسایل سمعی که می‌شود؟ ۱۲۹
۱۴. مریض شدن ۱۳۰
- الف) حساسیت افراطی، ممنوع ۱۳۰
- ب) خلاقیت به جای محدودیت ۱۳۱
- ج) زیاده روی در پیدا شست، ممنوع ۱۳۱
- یک نکته مهم در پاسخ به همه این دلایل ۱۳۲

بخش پنجم چگونه میله‌های قفس را بشکنیم؟

۱. راهکارهای کلی ۱۳۷
۱. دقّت در انتخاب وسایل ۱۳۷
۲. ایجاد فضای آزاد در محیط بیرون از خانه ۱۳۹
۳. حساسیت در انتخاب محل زندگی ۱۳۹
۴. مدیریت در چینش وسایل ۱۴۰
۵. مشارکت و هدایت ۱۴۰
- نمونه‌هایی از هنرآزادی ۱۴۱
۱. بازی با مهر ۱۴۱

- الف) نماز خواندن با دو مهر ۱۴۱
- ب) استفاده از مهر سنگی ۱۴۲
- ج) تهیه جانمایه و مهر برای کودک ۱۴۲
- ۲. آب بازی ۱۴۲
- الف) استفاده از سفره های پلاستیکی طرح دار ۱۴۳
- ب) توجه به مکان بازی ۱۴۳
- ج) آب بازی در حمام ۱۴۴
- د) توجه به زمان آب بازی ۱۴۷
- ۵. مدیریت تعامل کودک به آب بازی ۱۴۸
- (و) استفاده نکردن از وسایل سرمایشی در هنگام آب بازی و بعد از آن ۱۴۸
- ۳. بازی با وسایل در کمد یا کابینت ۱۴۸
- الف) چینش کمد یا کابینت ۱۴۹
- ب) محدود کردن دسترسی ۱۴۹
- ج) مدیریت نگاه ۱۵۰
- ۴. خط خطی کردن ۱۵۰
- الف) دقّت در ساخت خانه ۱۵۲
- (و) استفاده از کاغذ های ضخیم یا مقوّاهای نازک ۱۵۲
- (ع) استفاده از کاغذ های یا نشریات بی مصرف ۱۵۳
- (د) توجه کنی تا شجران ۱۵۳
- ۵. بازی با غذا ۱۵۴
- الف) استفاده از زیر انداز ۱۵۴
- ب) تهیه لیاس مخصوص عدم خود ۱۵۵
- ج) پیدا شت غذا خوردن ۱۵۶
- ۵. توجه به زمان لازم برای غذا خوردن کودکان ۱۵۶
- ۵. بازی کردن و غذا دادن ۱۵۷
- ۶. بازی با کتاب ۱۵۷
- الف) چینش کتاب ها ۱۵۸
- ب) اختصاص یک قفسه جدا برای کودک ۱۵۸
- ج) عدم ممانعت از باره کردن کتاب ۱۵۹
- ۵. بازی با قرآن یا کتاب های مقدس ۱۵۹
- یک. توجه شدید به گزاره های تصویری ۱۶۱
- دو. اختصاص دادن مکان ویژه به این کتاب ها ۱۶۲
- سه. در دسترس قرار دادن قران با نظرارت ۱۶۲
- چهار. پرهیز از بخورد های خشن ۱۶۲
- پنج. استفاده از قانون تبدیل ۱۶۳
- شش. جذب ۱۶۴

۷. آزادی در مهمنانی ها	۱۶۶
الف) مدیریت مهمنانی رفتن	۱۶۷
یک. تعداد مهمنانی ها	۱۶۷
دو. مدت مهمنانی ها	۱۶۷
سه. میزان	۱۶۸
ب) آگاهی بخشی	۱۶۸
ج) تدارک اسباب بازی برای مهمنانی	۱۶۸
د) همیاری شدن	۱۶۹
۵. آزادی در خوردن	۱۶۹
الف) مدیریت ذاته کودک	۱۶۹
ب) توجه به گزاره های تصویری	۱۷۸
ج) استنادی ها	۱۸۰
د) بازی با خوارکی	۱۸۰
۵. همراه داشتن این خوارکی ها در بیرون از خانه	۱۸۱
و) اخراج ضرها و فایده ها با گزاره های توصیفی	۱۸۱
ز) استفاده از روش محبت آمیز	۱۸۳
ح) فرهنگ سفر و مسافر دیگران	۱۸۴

بخش ششم قفس، تنها راه دریند کردن پرنده نیست

۱. هنر مقابله با کار خطرناک	۱۸۹
الف) سیاست های پیشگیرانه	۱۹۰
یک. عدم زمینه سازی	۱۹۰
دو. عدم آموخت غیر مستقیم کار خطرناک	۱۹۱
سه. تأمین نیاز او به آزادی	۱۹۱
چهار. بی خطر کردن بازی خطرناک	۱۹۲
پنج. نظرارت	۱۹۲
ب) دور کردن کودک از کار خطرناک	۱۹۳
یک. قانون تبدیل	۱۹۳
دو. پرهیز دادن با عطوفت	۱۹۵
سه. جذبیت	۱۹۵
چهار. خشونت و تندی	۱۹۶
پنج. عطوفت پس از تندی	۱۹۶
۲. هنر مقابله با کار زشت	۱۹۷
الف) پیدا کردن ریشه کار زشت	۱۹۸

- ب) تغافل ۲۰۱
- ج) انصراف ذهنی ۲۰۱
- د) ترسیم زشتی کار در فضای قضه ۲۰۲
- ۵) استفاده از شخصیت محوری ۲۰۲

بخش هفتم

پرندگان تا امروز در قفس بوده!!

- پرسش اول: ما که تابه حال به کودک آزادی نداده ایم، چه کنیم؟
  - الف) آزادی دادن از همین حالا ۲۰۷
  - ب) مدارا با آثار منفی ۲۰۸
  - ج) توجه بیشتر به محبت ۲۰۸
  - د) بزرگداشت شخصیت ۲۰۹
- پرسش دوم: آیا آزادی پس از هفت سال، ادامه دارد؟
  - الف) آزادی در هرسنّی، متناسب با خودش ۲۱۰
  - ب) آموزش غیرمستقیم ۲۱۱
  - ج) دخالت های افراطی ۲۱۱
  - د) اتفاقات اخیر ۲۱۳
- آنچه در کتاب ایشانی خواهد خواند
  - ۱) آنچه در کتاب ایشانی خواهد خواند ۲۲۷
  - ۲) حرف آخر ۲۲۸
  - ۳) منابع ۲۲۹

وقتی نیامده بودم، از خدامی خواستید آمدنم را. هرجا که گمان می‌کردید آسمان کمی به زمین نزدیک تر شده، دست هایتان را بلند می‌کردید تا میوه اجرا، از درخت رحمت دوست بچینید. وقتی فهمیدید قصد آمدن کرده ایم، لبان که لحظه‌ها، بنای لجاجت با دلتان را گذاشته باشند، هر ثانیه، ساختمان‌ها طبل می‌کشید برایتان. هر چه به آمدنم نزدیک تر می‌شد، حوصله لحظه‌ها پیشتر می‌شد. صدای قلبم را که از پشت دیوار خانه مادری ام می‌شنید، قلبتان از هیجان، تندرمری زد، روی لبتان، شبینم خنده می‌نشست و دلتان، آرام می‌گرفت. تکان که می‌خوردم، جان می‌گرفتید. از حرکت که باز می‌ایستادم، نفسستان به شماره می‌افتداد. سفرم برای شما طولانی بود. روز آمدنم که رسید، چشم‌هایتان، تاب پلک زدن راهم از دست داده بود. لب‌هایتان، رنگ ذکر گرفته بود. دلتان، متصل شده بود به آسمان. حالتان، فقط حال دعا بود. صدای گریه‌ام را که شنیدید، چشمتان بارید، لبتان خندید. نگاهتان که به چشمانم گره خورد، چشمانتان را بارید، لبتان خندید. رویه آسمان رفت و لب‌هایتان، طاق نصرت شُکر زند

بالای سرِ من. از زیبایی ام گفتید و ازنمکین بودنم. به دستان کوچکم
نگاه کردید و از لب‌های شکرینم، قند در دلتان آب شد. چشمانم را
که بازمی‌کرم، لحظه‌ای چشمانتان رانمی‌بستید، از بس که برق
نگاهم دلتان رامی‌رُبود. برای درآغوش گرفتنم، صف‌می‌کشیدید.
لب خندهم، ترجمهٔ جدیدی از زندگی را برایتان به ارمغان آورده بود.
اولین بار که صدای خنده‌ام در خانه‌تان پیچید، تعریف تازه‌ای از
موسیقی طرب‌انگیز، در قاموس ذهن‌تان نقش بست. اولین قدمی
را که روی پای خودم ایستادم و به پیش رفتم، آن قدر طرب‌آلود
خندیدید و شاد شدید که زمین زیر پایتان رقصید.

لها همه نوبت یک دنیا محبت برای من داشت. گمانم این بود
شمایم باری خودم می‌خواهید. دل من، مثل قطره باران بهاری،
بی‌رنگ بود و همه را برشمشم، زلال. در باور کوچکم نمی‌گنجید که
این همه شادی تا وقتی است من، مزاحم خواسته‌های شما نباشم.
وقتی کمی جان گرفتم و می‌خواستم در دنیای شما شادی
کنم، فهمیدم شادی من تا وقتی برای شما جذاب است که سدّ
را رفاه شما نباشد. خنده من تا وقتی شیرین است که دنیای
خود ساخته شما را به هم نریزد. من خودم را نهال می‌دیدم و شما
را باغبان. در رویش خویش، خود را محتاج شما می‌دانستم؛ اما
چه لب‌خندها که روی لب نخشکید و چه چشم‌ها که در درونم از
جوشش نیفتاد!

خدای مهریان، مرا آزاد آفرید و آزادی را راه رشد من قرارداد؛
اما خانه، قسم شدت‌اندازه‌ای که نفسم بندآمد از این همه
دل تنگی. یاد خانهٔ مادری ام افتادم که چه قدر در آن، آرام بودم و

آزاد. تکان که می‌خوردم، نفسی راحت می‌کشیدید؛ اما در این خانه تکان که می‌خورم، فریاد می‌کشید. در خانهٔ مادری ام، از حرکت که باز می‌ایستادم، دست به دعا می‌شدید، در این خانه، آرام که می‌نشینم، خدا را شکر می‌کنید.

بماند قصهٔ من؛ اما کاش می‌شد برگردم به خانهٔ مادری ام! یانه، کاش دیوارهای سنگی این خانه، مثل دیوارهای خانهٔ مادری ام با من مهریان بودند!

پدر و مادر عزیزم! دوستان دارم؛ برای خودتان. کاش دوستم بدارید؛ برای خودم!

***

آنچه پیش رو داریم، سوم از مجموعهٔ من دیگر ما است. پیش از آن که با جملات و عبارات بزرگی بحث کنیم، دست دوستی بدهید، بگذارید نگاهی گذرا به مطالب کتاب‌های پیشتر مذکور شدنداریم. در کتاب اول این مجموعه، درباره مشکلات پیشتر تربیت در دنیای امروز، مبانی تربیت دینی و «گزاره‌های تربیتی» سخن گفتیم. گزاره‌های تربیتی را هم این گونه تعریف کردیم: «گفتار، رفتار یا حالتی که دارای یک پیام تربیتی است؛ خواه مثبت و خواه منفی». اولین دسته از گزاره‌های تربیتی، یعنی «گزاره‌های تصویری» را در همان کتاب اول، بررسی کردیم. مقصودمان از گزاره‌های تصویری را هم این گونه شرح دادیم: «مرئی در برقراری ارتباط با محیط اطراف خویش، رفتارهایی را انجام می‌دهد که مخاطب، تماساچی آن است و تصویربرداری می‌کند. به این رفتارها، گزاره‌های تصویری می‌گوییم. در این گزاره‌ها، مرئی به صورت مستقیم با مخاطب در

ارتباط نیست و مخاطب، تنها بیننده رفتار اوست. ماسخنانی را هم که والدین می‌گویند، از همین دسته می‌دانیم». گزاره‌های تصویری، از مهم‌ترین گزاره‌های تربیتی است که ما در بارهٔ ویژگی‌های آن، به تفصیل سخن گفته‌یم.

در کتاب دوم، به سراغ «گزاره‌های رفتاری»، یعنی دومین دسته از گزاره‌های تربیتی رفتیم و در تعریف این دسته از گزاره‌ها گفته‌یم: «گزاره‌هایی هستند که مخاطب از نوع رفتار مربّی با خودش دریافت می‌کند». این گزاره‌ها هم نوعی گزارهٔ تصویری‌اند با این تفاوت که در این گزاره‌ها، مخاطب از نوع رفتار مربّی با خود، تصویربرداری نکند؛ اما در گزاره‌های تصویری، از نوع برخورد مربّی با دیگران، تصویربرداری می‌شود.

از آن جایی که همهٔ رفتارهای ما با فرزندانمان می‌تواند در بر دارندهٔ دو پیام «محبت» و «احترام» باشد، ما بررسی گزاره‌های تصویری را با محوریت این دو پیام آغاز کردیم و در ابتدا به سراغ محبت رفتیم.

در آغاز، از ضرورت محبت، سخن گفته‌یم که یک نیاز فطری است. پس از آن هم به سراغ آثار محبت رفتیم و در بارهٔ پنج اثر مهم محبت نوشتیم:

۱. همسان سازی:

۲. ایجاد روحیهٔ تبعیت:

۳. بالا رفتن آستانهٔ تحمل و کم شدن توقع؛

۴. پیشگیری از انحراف؛

۵. آموزش محبت ورزی.

یک سؤال مهم: چرا با وجود این همه آثار خوبِ محبت، برخی از پدران و مادران، از محبت کردن، غفلت می‌کنند؟ در بخش بعدی هم به سراغ پاسخ این پرسش رفته، هشت عامل اساسی را بررسی کردیم:

۱. فرعی دانستن نیاز به محبت؛
۲. تفسیر نادرست از محبت افراطی؛
۳. برداشت غلط از میزان محبت به فرزند؛
۴. مشغله‌های فراوان؛
۵. تربیت خانوادگی؛
۶. مقایسه دوران کودکی خود با فرزند؛
۷. مانع دانستن فرزند در مسیر پیش رفت؛
۸. نامیدی از اثر بحث محبت.

چراگاهی محبت می‌کنیم: اینها را در فرزند خود نمی‌بینیم؟ بخش بعدی، عهده‌دار پاسخ به این پرسش را داشتم دلیل اساسی برای این پرسش، پشت هم صفت کشیدند:

۱. استفاده انحصاری از یک راه ابراز محبت؛
۲. غفلت از مکمل محبت که احترام است؛
۳. عدم انتقال پیام محبت؛
۴. سوء استفاده والدین از محبت؛
۵. عقب ماندن از رقبای تربیتی؛
۶. بسنده کردن به محبت‌های عادی.

در پایان هم اصلی ترین بحث، یعنی «شیوه‌های ابراز محبت» را بیان کردیم. این شیوه‌ها در سه دسته گفتاری، رفتاری و نوشتاری بررسی شد. در این بخش، روی محبت رفتاری توقف بیشتری

داشتمیم و این کارها را با عنوان رفتارهایی بر شمردیم که پیام محبت را به فرزند، منتقل می‌کنند و عبارت اند از: خوش رویی، خوش زبانی، خوب صدا زدن، بوسیدن، نوازش، دست دادن، تواضع، صداقت، دادن هدیه، آزادی و بازی کردن.

از آن جا که بحث آزادی و بازی، از اصلی ترین و مهم ترین راه های ابراز محبت است و حدّ و حدود آن هم کمتریان شده، ما کتاب سوم را به بحث در باره آزادی و حدّ و حدود آن، اختصاص داده ایم. تا کسی از «خود» خویش فاصله نگیرد، به خدای خویش، نزدیک نخواهد شد و تربیت فرزند، یکی از بهترین عرصه ها برای دوران از منیت ها و خودخواهی هاست.

بجز این خواسته های کودک با تمایلات ما بزرگ ترها متفاوت است. بجز این خواسته ها، باقی خواسته های کودک، زیاده خواهی نیست؛ یعنی است که خدا در وجود او قرار داده است. در خانه ای که کودکی به این اوضاع و مادرش زندگی می‌کند، همیشه میان خواسته های والدین و کودک، جنگی برپاست. در این میان برای آن که خانه، روی صلح را بینند، یکی باید به نفع دیگری خواسته های خود را محدود کند. به نظر شما، چه کسی در این میان باید از خواسته های خود عبور کند؟ بدون تردید، این والدین هستند که باید پا روی خواسته های خود بگذارند و به نیازهای کودک، توجه کنند. ارمغان این کار برای کودک، «آزادی» است و ارمغان این آزادی برای ما، آزاد شدن از خودخواهی ها و منیت هایمان است.

ما در این کتاب، در باره آزادی و نقش آن در ابراز محبت، آثار آزادی، نتایج محدودیت های بی جا، دلایل آزاد نگذاشتن فرزندان

به وسیلهٔ والدین، هنر آزاد گذاشتن کودکان و هنر محدود کردن آزادی با شما سخن گفته‌ایم.

ضمیمهٔ ادبی این کتاب «خوش به حال بچه‌هایی که اسیر ترو می‌شوند!» نام دارد. به نظر می‌رسد مطالعهٔ این ضمیمه پس از پایان این کتاب، حال و هوای خاصی به شما بدهد.

در اینجا بر خود لازم می‌دانیم از همهٔ کسانی که با پیام‌های خودشان، انگیزه‌های ما را در ادامهٔ راه، دوچندان کرده‌اند، تشکر گنیم.

راه ارتباطی شما با ما سامانهٔ پیامکی ۳۰۰۰۱۵۱۵۱۰ است. در پیامک‌های خود را ثابت که مطالعهٔ کتاب‌ها در تربیت فرزندتان داشته، با ما سخن بخوین. ممانعت‌ها و پیشنهادهای خود و پرسش‌هایی که در زمینهٔ تربیت شورید، در کامل ترشدن این مجموعه به ما کمک کنید. منتظر پیامک‌های ما هستیم. برای دریافت اخبار مربوط به کتاب‌های بعدی نیز می‌توانید به پایگاه اطلاع‌رسانی www.abbasivaladi.ir مراجعه کنید.

امید است در این مجموعه، توانسته باشیم به مدد معارف ناب دینی، قدمی هر چند کوچک در راه تربیت فرزندانمان برداریم. این کتاب را از زیر قرآن، رد می‌کنم و یک «آیة الکرسی»، بدرقهٔ راهش نموده، راهی خانه‌هاتان می‌کنم، به این امید که نوید بخش آزادی برای کودکانتان باشد.

قم، شهرِ بنوی کرامت
۱۳۹۵ زمستان
محسن عباسی ولدی